

ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล LEADERSHIP AND EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL AGE

Received: February 22, 2024

Revised: June 12, 2024

Accepted: June 13, 2024

วาสนา ดิษฐ์ประดับ^{1*}, กาญจนา บุญสง², และ เสนาะ กลิ่นงาม³
Wassana Ditpardab^{1*}, Kanjana Boonsong² and Sanae Klinngam³

*Corresponding author, Email: Kuudai.fan.club@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมในปัจจุบัน ส่งผลให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการบริหารงานในสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควรเตรียมความพร้อมและตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน จากการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถและภาวะความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล ให้มากยิ่งขึ้น ผู้บริหารต้องมีการปรับตัว ปรับกลยุทธ์ และวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล ยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาใช้ในการบริหารงานภายในสถานศึกษาและรู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างหลากหลาย เพื่อให้การบริหารงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งด้านผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารงานบุคคล รวมถึงสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ เพื่อพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผ่านแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงบประมาณ 3) การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และ 4) การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสารสนเทศ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

¹ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹ Ed.D. Student, Education Administration, Phetchaburi Rajabhat University

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{2,3} Asst. Prof., Dr., Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

Abstract

The technological changes and innovations of the present day have significantly impacted the leadership roles of school administrators and the management styles within educational institutions. Modern technology in the digital era plays a crucial role in school administration. Therefore, school administrators must be prepared and adaptable to the current global changes. A review of relevant theories and research on leadership and school administration in the digital age found that administrators need to further develop their skills, knowledge, and digital leadership capabilities. Administrators must adapt, modify strategies, and broaden their vision to embrace modern technology in their internal processes and utilize diverse technological tools effectively. This approach ensures that the school management achieves its set goals in areas such as student development, educational activities, personnel management, and the enhancement of staff potential. This preparation will equip school administrators with the skills, knowledge, and abilities necessary to cope with ongoing changes. The management of schools in the digital age involves the following aspects: 1) having a vision for changes in the digital age, 2) utilizing digital technology in school administration across four areas: general administration, personnel management, academic administration, and budget management, 3) promoting the use of technology in teaching and learning, and 4) upholding ethics in the use of digital technology and information.

Keywords: Leadership, School administration, Digital age

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีบทบาทมากยิ่งขึ้นทั้งในชีวิตประจำวันและระบบเศรษฐกิจ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันส่งผลให้ผู้นำจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางการดำเนินงาน ผู้นำจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ในยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัล โดยภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องมีการพัฒนาตนเอง ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงรู้เท่าทันเทคโนโลยี และยอมรับเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการองค์กร

ผู้นำจึงควรตระหนักได้ว่าการบริหารองค์กรในสมัยปัจจุบันไม่สามารถบริหารองค์กรแบบเดิมได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัยให้ความสำคัญกับการวางแผนการดำเนินงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและสังเคราะห์องค์ประกอบความรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้ประกอบ

ในการตัดสินใจในการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งในปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับการดำรงชีวิตเป็นอย่างมากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสูงมาปรับใช้ในสถานศึกษา จะช่วยอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เกิดความต่อเนื่อง ช่วยให้เห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลก

ความหมายของภาวะผู้นำ

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่นำองค์กรทางการศึกษาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต้องสามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนที่มาเป็นผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะ มีวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

Colin and Gabriele (2000) ให้ความหมายภาวะผู้นำ หมายถึงความสามารถของผู้อื่นและความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์รวมถึงสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เพื่อให้ผู้ตามทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและกำลังใจ

Yukl (2006) ให้ความหมายภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามในรูปแบบกระบวนการ เพื่อลดความยุ่งยากของภารกิจในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2560) ให้ความหมายภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของผู้มีอิทธิพลในการชักนำ การโน้มน้าว การจูงใจ การสร้างความเชื่อมั่น การสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน

พัชรา วาณิชวสิน (2560) ให้ความหมายภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำโน้มน้าวและใช้อิทธิพล (อำนาจ/บารมี) ต่อคน (ผู้ตาม/ผู้อื่น) ผ่านสายสัมพันธ์อันเหนียวแน่นด้วยความไว้วางใจ และให้การสนับสนุนตามความเหมาะสมของบริบทที่เป็นอยู่ เพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ไชยา ภาวะบุตร (2565) ให้ความหมายภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการจูงใจที่ผู้นำมีอิทธิพลเหนือคนกลุ่มอื่นโดยการสั่งการ โน้มน้าวหรือชี้แนะให้คนเหล่านั้นปฏิบัติตาม เพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะ การกระทำหรือกระบวนการที่ผู้นำใช้ในการโน้มน้าวต่อผู้อื่นให้มีพฤติกรรมที่คล้อยตามเพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็วและรุนแรงส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการจัดการศึกษาให้ต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ วิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

Good (1973) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม และการจัดการกิจกรรมสถานศึกษาและการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร

Candoli et al. (1992) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมหรือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และบริการด้านต่าง ๆ ให้กับสถานศึกษา

สุภัค ยมพุก, และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2558) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการภายในสถานศึกษาที่จะทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้กระบวนการในการบริหารสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

สัมมา รณิธย์ (2560) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมโดยมีการวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ มีความสามารถและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของสถานศึกษา

จิตติมา อัครธิติพงศ์ (2561) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้กระบวนการในการบริหารสถานศึกษาสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

รุ่งรัตน์ พลชัย (2563) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการจัดการทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุ หรือสิ่งของ ให้เกิดประโยชน์หรือเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ในการบริหารงาน 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความหมายของยุคดิจิทัล

สังคมโลกปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสาร บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างอิสระ ผู้คนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ตามความต้องการ ไม่จำกัดสถานที่ เวลา และโอกาส รวมทั้งด้านการศึกษา ที่เริ่มมีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้และพัฒนากิจการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามขอบข่ายภารกิจของสถานศึกษา ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเราสามารถเรียกยุคนี้ได้ว่าเป็นโลกยุคดิจิทัล ซึ่งมีนักวิชาหลายท่านได้ให้ความหมายของยุคดิจิทัลไว้ ดังนี้

Martin and Grudziecki (2006) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล หมายถึง การใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสม และใช้ในการอำนวยความสะดวกในชีวิต

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคที่เทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้า ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ เสียง หรือคลิปวิดีโอ ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทุกที่ และตลอดเวลา

ปณณทัต กาญจนะวสิต (2561) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ มีความฉลาด สามารถติดต่อสื่อสารและสั่งการให้ทำงานเองได้อย่างอัตโนมัติ สามารถเปิด - ปิด หรือสั่งงานผ่านแอปพลิเคชันได้โดยไม่ต้องกดสวิตช์ที่ตัวอุปกรณ์การสั่งงานด้วยคำพูด ในโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน ให้ถ่ายภาพหรือเขียนข้อความโดยอัตโนมัติ เทคโนโลยีดิจิทัลจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รุ่งรัตน์ พลชัย (2563) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคที่เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมีความก้าวหน้า และเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการศึกษา เป็นเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต และตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2566) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล หมายถึง ทักษะในการนำ เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนาระบบการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคที่เทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้า ส่งผลให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ในการใช้ชีวิต อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทันสมัยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ และเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ในการใช้ชีวิตประจำวัน

ยุคดิจิทัลส่งผลอย่างไรต่อภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล ส่งผลให้ภาวะผู้นำมีความจำเป็นต้องมีการ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ใหม่ที่จากเดิมผู้นำมีหน้าที่เพียงแค่วางแผนและบริหารจัดการให้องค์กร

ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายและรวดเร็วโดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการกำหนดกลยุทธ์ นวัตกรรมหรือกำหนดมาตรการเชิงรุกต่าง ๆ เพื่อเสริมจุดแข็งให้องค์กรเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งมีนักวิชาการได้ออกมาเสนอแนะความคิดเกี่ยวกับยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำในหลายด้านดังต่อไปนี้

จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ (2560) กล่าวว่า ยุคดิจิทัลส่งผลให้ผู้นำต้องมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบไปด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงมิติในด้านของ มิติวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ทันสมัย ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ ในองค์กร
2. มิติการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational communication) ผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องทำการสื่อสารให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจ และบรรลุวิสัยทัศน์ที่วางไว้ เพื่อความรวดเร็วและลดการเกิดความผิดพลาดเกิดในการสื่อสาร มิติการกระตุ้นทางปัญญา (Intelligent stimulation) ผู้นำองค์กรในยุคดิจิทัลจะต้องมีความรู้ความและมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น และร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร
3. มิติภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive leadership) ผู้นำในองค์กรให้การสนับสนุนบุคลากรในด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลความเป็นอยู่ การให้องค์ความรู้ การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในบางส่วน มิติการให้ความสำคัญแก่พนักงาน (Personal recognition) มีการให้รางวัล คำชมเชย ให้ผลตอบแทนและสวัสดิการที่ดี รวมทั้งต้องเข้าใจถึงศักยภาพและให้การสนับสนุนในด้านของความคิดให้กับบุคลากร
4. มิติความหลากหลายของคนในองค์กร (Diversity) ภาวะผู้นำในองค์กรยุคดิจิทัลต้องมีการเรียนรู้ พฤติกรรม ความแตกต่างระหว่างบุคคล การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกัน และการให้รางวัลกับคนต่างยุคต่างสมัย

ธนภุต พรหมนันน (2560) กล่าวว่า ยุคดิจิทัลส่งผลให้ผู้นำต้องมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบไปด้วย

1. มีความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. มีนโยบายให้ครูใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน
3. มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
5. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลประเมินผลและประเมินผลการเรียนการสอน
6. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
7. พร้อมที่จะทดลองใช้และไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีใหม่ ๆ

รุ่งรัตน์ พลชัย (2563) กล่าวว่า ยุคดิจิทัลส่งผลให้ผู้นำต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารใหม่ ซึ่งผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ทำให้บุคลากร

มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกันอยู่เสมอ และรู้จักใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

ปณิษฐา มาเชด (2562) กล่าวว่า งานที่ยากที่สุดอย่างหนึ่งในการบริหาร คือการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหาร เนื่องจาก “นักบริหาร” จะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อผลงานของบุคลากรทุกคนในองค์กร ยุคดิจิทัลเป็นยุคของการใช้ความรู้และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะและสมรรถนะใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2566) กล่าวว่ายุคดิจิทัลส่งผลต่อภาวะผู้นำ ดังนี้

1. การวางตัวเองเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา ผู้บริหารต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้นวัตกรรมใหม่ บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมที่ตัวเองมีอยู่
2. มีความคิดเชิงกลยุทธ์แบบอนาคตและรู้จักพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารต้องมีแนวคิดแบบอนาคตที่มีความเป็นไปได้และการแก้ปัญหา ที่อาจไม่สามารถแก้ไขได้โดยนโยบาย ระบบ และแนวทางปฏิบัติแบบเดิม
3. พึ่งพา แบ่งปัน และกระจายความเป็นผู้นำ ผู้บริหารต้องกระจายความเป็นผู้นำโดยเน้นการกระจายแหล่งที่มาของอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทั่วทุกกลุ่มคน จะทำให้ความเชี่ยวชาญและความรู้ความสามารถกระจายไปทั่วกลุ่มคน หากมีการแบ่งปันความคิด จะช่วยให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่แตกต่าง นำไปสู่การพัฒนาและช่วยสนับสนุนเพื่อช่วยแก้ปัญหาที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้
4. ไม่กลัวเทคโนโลยีใหม่ ๆ และกล้าที่จะทดลอง ผู้บริหารต้องสร้างแรงจูงใจเชิงบวกกับผู้ทีลังเลที่จะเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่การฝืนบังคับ หรือการต่อต้านพวกเขา
5. ไม่เพิกเฉยต่อความคิดแบบเดิม บางความรู้และประสบการณ์แบบเดิมอาจยังคงมีคุณค่า ผู้บริหารการศึกษาที่ดีต้องระวังอย่าเพิกเฉยต่อภูมิปัญญา โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ควรเรียนรู้ เชื่อมต่อ และสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจกับผู้ที่มีความคิดและยึดถือวิธีทำแบบเก่าอาจให้มีความสำคัญ กับการมีส่วนร่วมและรับฟัง

สรุปได้ว่า ยุคดิจิทัลส่งผลต่อภาวะผู้นำ คือ ผู้บริหารต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เนื่องจาก ยุคดิจิทัลเป็นยุคของการใช้ความรู้และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะและสมรรถนะใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ดังนี้ มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในองค์กรและมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

ยุคดิจิทัลส่งผลอย่างไรต่อการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้องมีการนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบ ส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในทุกด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล (2558) ได้กล่าวถึง ผลของยุคดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษาด้านผู้เรียนและการเรียนรู้ไว้ดังนี้ ผู้เรียนในยุคดิจิทัล (Digital generation) จะคุ้นเคยกับสื่อและเทคโนโลยีมีความจำเกี่ยวกับภาพ (Visual memory) และประมวลผลข้อมูลจากภาพได้ดีกว่าข้อความตัวหนังสือขอบมองภาพที่มีสีสันสดใสมากกว่าสีมืด ๆ ทึม ๆ ชอบการเรียนรู้ผ่านรูปภาพ คลิปวิดีโอที่มีภาพเคลื่อนไหว (Visual learner) และรับรู้ความรู้สึกจากการเคลื่อนไหวร่างกาย (Kinesthetic learner) มากกว่าเรียนรู้จากการฟังครูสอนหรืออธิบาย ดังนั้น เด็กเล็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่เป็นแต่คุ้นเคยกับการใช้สื่อดิจิทัล จึงไม่สนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ เพราะยากกว่าการใช้นิ้วเลื่อนบนหน้าจอ ในระยะยาวเด็กจะตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อยลงและไม่สนใจในการอ่านหนังสือ (Auditory learner) ดังนั้น เด็กเล็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่เป็นแต่คุ้นเคยการใช้สื่อดิจิทัล จึงไม่สนใจการอ่านหนังสือ สอดคล้องกับพิชญ์สินี มะโน (2562) ที่กล่าวว่า ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากการบรรยายมาเป็นการทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน ร่วมกันค้นหาโจทย์ที่มีอยู่ในชีวิตจริงและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา

สงบ อินทรมณี (2562) ได้กล่าวถึง ผลของยุคดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมการใช้ชีวิต ดังนี้ คนยุคดิจิทัลเป็นกลุ่มคนที่ต้องการความสำเร็จและการยอมรับที่รวดเร็ว ไม่ยึดติดกับองค์กรพร้อมที่จะเปลี่ยนงานตลอดเวลาและนิยมทำงานแบบอิสระ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องวางแผนการบริหารงานบุคคลให้ชัดเจน พัฒนา สร้างขวัญและกำลังใจให้ตรงความต้องการทั้งของสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ที่มีความสามารถให้อยู่กับสถานศึกษาได้นาน ๆ

ชฎานิส โฆษิตพิมานเวช, และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช (2566) ได้กล่าวถึง ผลของยุคดิจิทัลต่อการบริหารสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ ครูต้องไม่ใช่ Power point หรือโปรแกรมนำเสนองานอื่น ๆ แทนกระดานดำเท่านั้น แต่ครูต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลความรู้จากโลกภายนอกสู่ห้องเรียนโดยผ่าน Internet ก็จะทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้มากขึ้น ครูสามารถเล่นบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ได้ นักเรียนสามารถเรียนรู้แบบสืบสอบ (Inquiry Learning) หรือเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning) ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนได้อย่างสนุกสนาน เทคโนโลยีไม่สามารถมาสอนแทนครูได้แต่ครูที่ไม่ใช้เทคโนโลยีจะต้องถูกแทนที่โดยครูที่มีความสามารถใช้เทคโนโลยี

สรุปได้ว่า ยุคดิจิทัลส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในหลายด้าน ดังนี้ ด้านผู้เรียน โดยผู้เรียนจะตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อยลง ไม่สนใจในการอ่านหนังสือ ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากการบรรยายมาเป็นการทำกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน ร่วมกันค้นหาโจทย์ที่มีอยู่ในชีวิตจริงและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้เชื่อมโยงความรู้จากนอกห้องเรียนผ่านการใช้เทคโนโลยีด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายและด้านพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนในยุคดิจิทัล ส่วนใหญ่นิยมทำงานแบบอิสระ ต้องการความสำเร็จที่รวดเร็ว การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องวางแผนการบริหารงานบุคคลให้ชัดเจน พัฒนา สร้างขวัญและกำลังใจให้ตรงความต้องการทั้งของสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ที่มีความสามารถให้อยู่กับสถานศึกษาได้นาน ๆ

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากทั้งในระบบเศรษฐกิจและในชีวิตประจำวัน เทคโนโลยีดิจิทัลมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้สถานศึกษาต้องมีการปรับตัว เตรียมตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีภาวะการเป็นผู้นำโดยเฉพาะภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงภาวะผู้นำยุคดิจิทัลไว้ ดังนี้

Nak Ai (2006) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำยุคดิจิทัลว่า หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่สามารถใช้เทคโนโลยี เรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และรู้จักนำความรู้เหล่านั้นไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวกันอย่างมีความหมาย

รัตนารณ วัชรอติยาพล (2563) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำยุคดิจิทัลว่า หมายถึง ผู้ที่มีลักษณะในการสร้างวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงาน รวมถึงส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนและบูรณาการ การใช้สารสนเทศกับการบริหารงาน

เลอศักดิ์ ตามา, และ สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2563) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำยุคดิจิทัลว่า หมายถึง ทักษะความสามารถ กระบวนการวิธีการ และคุณลักษณะส่วนบุคคลในฐานะผู้นำในการบริหารงานที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น สร้างแรงจูงใจสนับสนุนการทำงานร่วมกัน มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

กะรัต ทองใสพร และคณะ (2565) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำยุคดิจิทัลว่า หมายถึง ทักษะความสามารถ และคุณลักษณะของบุคคลที่สามารถใช้เทคโนโลยี สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการบริหารองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล หมายถึง คุณลักษณะพฤติกรรมความสามารถของบุคคล ในการสร้างวิสัยทัศน์ ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีทักษะเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ตามภารกิจของสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไปโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีการบริหารการเปลี่ยนแปลง การบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษาและการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และส่งเสริม

การใช้เทคโนโลยีไปพร้อมกัน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลซึ่งได้จากสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล คือ การมองเห็นมุมมองการดำเนินงานในองค์กรในยุคดิจิทัล มักจะระบุทิศทางหรือเป้าหมายยาว ๆ เพื่อชี้นำการดำเนินงานและการพัฒนาองค์กรในอนาคตในบริบทของการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการทำงานองค์กร ซึ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ดังที่จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าในวิสัยทัศน์ดิจิทัลของสถานศึกษา เชื่อมโยงวิสัยทัศน์ขององค์กรไปสู่นโยบาย เป้าหมาย แผนงานและโครงการขององค์กรสอดคล้องกับ รัตนภรณ์ วัชรอติยาพล (2563) ที่กล่าวถึง การกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างกระบวนการในการพัฒนาและตรวจสอบแผนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้บรรลุวิสัยทัศน์ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) กล่าวว่า ความชัดเจนของวิสัยทัศน์ดิจิทัล สามารถสร้างแรงจูงใจ บรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา

2. การบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ คือ การใช้ข้อมูลและสารสนเทศในกระบวนการบริหารจัดการองค์กร เพื่อช่วยให้การตัดสินใจและการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น การบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศมุ่งเน้นการเก็บรวบรวม การประมวลผล และการนำเสนอข้อมูลที่มีคุณค่าแก่ผู้บริหาร โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการวางแผน การดำเนินงาน และการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งธนกฤต พราหมณ์นุก (2560) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนางานบริหารให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างในการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงานกิจวัตรประจำวัน ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน สอดคล้องกับ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนางาน การจัดระบบบริหารงานการเงินงบประมาณ การบริหารวิชาการ การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารบุคลากร ใช้ระบบดิจิทัลในการวัดผลประเมินผล สร้างทีมงานในการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล มีการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างในการนำระบบดิจิทัลเข้ามาใช้ในการทำงาน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นหาเพื่อประกอบการตัดสินใจ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ดังที่ธนกฤต พราหมณ์นุก (2560) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนและจำเป็นต้องส่งเสริมครูในสถานศึกษาให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนผ่านระบบออนไลน์

ส่งเสริมให้จัดทำสื่อการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ มีบทเรียนและแอปพลิเคชันที่หลากหลายสอดคล้องกับ Prensky (2012) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากครูในปัจจุบันควรปรับตัวกับวิธีการคิดและการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัลโดยการใช้เทคโนโลยีในการสร้างการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และมีความหมายสำหรับผู้เรียน

4. การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศ คือ การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และสุจริต เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความรับผิดชอบในการดำเนินงานขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศ ดังที่ ธนกฤตพรหมันน (2560) ได้กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กำหนดนโยบายและข้อบังคับที่ชัดเจนในเรื่องของการเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สร้างความเท่าเทียมและเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนทุกคนสามารถเข้าสู่เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกัน และเป็นแบบอย่างบุคลากรดิจิทัลอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนภรณ์ วัชรอติยาพล (2563) ผู้บริหารต้องพิจารณาการเลือกใช้เทคโนโลยีจากผู้ผลิตที่ตระหนักถึงความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล และนอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการปกป้องความเป็นส่วนตัวของข้อมูลให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับอาชญากรรมไซเบอร์ โดย จิณณวัตร ปะโคทั้ง (2561) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านไอที ด้านการค้นหาและใช้งานโดยจะต้องเข้าใจถึงลิขสิทธิ์ของข้อมูลและการนำไปใช้รวมถึงเรื่องความปลอดภัยของครูนักเรียนและบุคลากร และจุราภรณ์ ลักษณะดี (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างบุคลากรดิจิทัลอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมครูและนักเรียนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้องและมีจริยธรรมส่งเสริมและสร้างความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล มีแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้บริโภคสื่อดิจิทัล ต้องพิจารณาการเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากผู้ผลิตที่ตระหนักถึงความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล

ส่วนสุกัญญา แซ่ม้อย (2561) ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย แนวทางการใช้เครื่องมือดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศในองค์กรที่เป็นประโยชน์เพื่อการบริหาร สาธารณะ การวิเคราะห์ข้อมูลขององค์กร 2) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารบุคคล หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกของผู้อำนวยการสถานศึกษา ในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียน ใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ในโรงเรียน โดยเสริมทักษะดิจิทัลที่เหมาะสมกับบทบาทและลักษณะงานให้แก่ครูผู้สอน และบุคลากร การใช้ดิจิทัลในการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากร 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรมแสดงออกของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการจัดการเรียนการสอน การสร้างสื่อดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอน และการจัดทำ

คลังข้อมูลให้พร้อมนำไปใช้วิเคราะห์ต่อ 4) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมการแสดงออกของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการนำระบบดิจิทัล มาประเมินงบประมาณโครงการ การรายงานเพื่อเสนอของบประมาณโครงการ การใช้สูตรฟังก์ชันเพื่อการคำนวณ การติดตามตรวจสอบงบประมาณค่าใช้จ่าย และการจัดทำรายงานเพื่อเสนอของบประมาณ

สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ 1) การมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล 2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารวิชาการและด้านการบริหารงบประมาณ 3) การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และ 4) การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศ

บทสรุป

จากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สามารถสรุปได้ว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และภาวะความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลให้มากยิ่งขึ้น ผู้บริหารต้องมีการปรับตัว ปรับกลยุทธ์ และวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล ยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกระบวนการทำงานภายในสถานศึกษาและรู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างหลากหลาย เพื่อให้การบริหารงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งด้านผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารงานบุคคล รวมถึงสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ เพื่อพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผ่านแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลดิจิทัล 2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารวิชาการและด้านการบริหารงบประมาณ 3) การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และ 4) การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

กะรัต ทองใสพร และคณะ. (2566) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *Journal of Institute of Trainer Monk Development*, 6(2), 261-270.

จิรพล สังข์โพธิ์, สุวรรณ จันทวาสารกิจ, และ เสาวณีย์ อยู่ติรัมย์. (2560). ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล:

องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. กรุงเทพฯ:

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี:

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2566, 10 พฤศจิกายน). บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัล.

<https://adacstou.wixsite.com/adacstou/single-post/>

ชญาณิศ โฆษิตพิมานเวช, และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2566). สถานศึกษาเอกชนยุคดิจิทัล. *วารสาร มณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 6(5), 578-597.

ไชยา ภาวะบุตร. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic leadership)* (ฉบับปรับปรุง). สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). *ภาวะผู้นำทางการบริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกฤต พรหมณีนก. (2560). การศึกษาองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(1), 43-53.

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2558). เด็กยุคดิจิทัล. *วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์*, 50, 79-83.

ปฐมนิธฐา มาเชค. (2562). การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในยุค 4.0 (ศตวรรษที่21). *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 7(2), 41-52.

ปณณทัต กาญจนสวัสดิ์. (2561). *โลกยุค 4.0 World 4.0*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการกองทัพบก.

พัชรา วาณิชชิติน. (2560). *การพัฒนาภาวะผู้นำ: จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

พิชญ์สินี มะโน. (2562). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุค digital disruption ต่อการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 18(1), 1-6.

รัตนภรณ์ วัชรอติยาพล. (2563). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร [ดัชนีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดัชนีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย]*.

รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(3), 53-62.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). *ภาวะผู้นำการดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก]*.

เลอศักดิ์ ตามา, และ สุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2563). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 22. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(38), 224-240.

- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(1), 353-360.
- สัมมา รณิธย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัค ยมพุก, และ วิโรจน์ เจษภูาลักษณ์. (2558). *การบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2566, 20 พฤศจิกายน). *Digital literacy Project*.
<https://www.ocsc.go.th/DLProject/mean-dlp>
- Candoli, I. C., Hack, W. G., Ray, J. R., & Stollar, D. (1992). *School business administration: A planning approach* (4th ed.). Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Nak Ai, N. (2006). *The factors of E-leadership characteristics and factors affecting E-leadership effectiveness for basic education principals* [Doctoral dissertation, Srinakharinwirot University].
- Prensky, M. (2012). *From digital natives to digital wisdom: Hopeful essays for 21st century learning*. Corwin Press.
- Yukl, G. A. (2006). *Leadership in organizations*. UK: Prentice-Hall International.